

ANALELE PUTNEI

XIII

2017

1

SUMAR

CUVÂNT ÎNAINTE..... 5

COLOCVIILE PUTNEI, XVIII

ȘTEFAN S. GOROVEI, Spiritul Putnei în veacul al XVIII-lea. Zidiri în piatră și cuvinte.....	7
NAGY PIENARU, Călătoria lui Ștefan cel Mare la Istanbul (1498)	33
ȘTEFAN ANDREESCU, Uzun Hasan și Moldova. Noi observații	45
LIVIU PILAT, Ceremonialul închinării voievodului Moldovei la cronicarii maghiari și relațiile moldo-maghiare în vremea lui Ștefan cel Mare.....	51
LIVIU CÎMPEANU, Contribuții la istoria politicii externe a Moldovei între anii 1484 și 1504. Noi izvoare, noi interpretări	59
LUCIAN-VALERIU LEFTER, După 20 de ani. Comemorarea luptei de la Vaslui (1475–1495)	77
MIHAI ANATOLII CIOBANU, Mormântul mării cneaghine Elena – informații noi	91
IULIAN CIUBOTARU, „Dintru începutul ei a fost și este arhimandrie”. Observații privitoare la arhimandriții moldoveni (și putneni) din veacurile al XV-lea – al XVI-lea	111
ALEXANDRU PASCAL, Documentele Mănăstirii Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul din Hotin.....	133
MIHAI GICOVEANU, Călătoriile unui manuscris: <i>Tetraevanghelul</i> din 1502 al ieromonahului Spiridon de la Putna.....	163
ȘTEFAN S. GOROVEI, Un manuscris rătăcit, o biserică dispărută și neamul lui Anastasie Crimca.....	175
MONAH IUSTIN TABAN, Episcopul Teofan cu piatra de mormânt la Putna (1670). Îndreptări biografice	193

MIHAI-BOGDAN ATANASIU, Un putnean din veacul al XVIII-lea – Ierothei, episcopul Huşilor.....	209
ANDREI NACU, Bucovina centrală (bazinul superior al râului Suceava). Repere de geografie și demografie istorică de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și din prima jumătate a secolului al XIX-lea.....	225
OVIDIU CRISTEA, Victoria de la Vaslui și acțiunile diplomatice ale lui Ștefan cel Mare: câteva opinii.....	241
ALEXANDRU PÎNZAR, <i>Părinte și fiu</i> . Despre „înrudiri metaforice” și de sânge între domni ai Moldovei și mari duci ai Lituaniei.....	251
ADAM KULHAVÝ, Împărați sau domni ? Urmașii lui Ștefan cel Mare și titlul lor de „țar” în cronica lui Macarie	265
OVIDIU CRISTEA, Eroi, vorbe memorabile, cronicari. Pe marginea unei replici atribuite lui Ștefan cel Mare.....	273
MARIA MAGDALENA SZÉKELY, Practica și cultura scrisului în Moldova lui Ștefan cel Mare	285
*	
LISTA AUTORILOR	305
ABREVIERI	309

ANALELE PUTNEI

XIII

2017

1

CONTENTS

FOREWORD	5
THE PUTNA COLLOQUIA, XVIII	
ȘTEFAN S. GOROVEI, L'esprit de Putna au XVIII ^e siècle. Fondations en pierre et en paroles	7
NAGY PIENARU, The Trip of Stephen the Great to Istanbul (1498)	33
ȘTEFAN ANDREESCU, Uzun Hasan and Moldavia. New Observations	45
LIVIU PILAT, Hungarian Chroniclers' Rendition of Moldavian Voivode's Paying Homage Ceremony and Moldavian-Hungarian Relations at the Time of Stephen the Great	51
LIVIU CÎMPEANU, Contributions to the History of Moldavian Foreign Affairs between 1484 and 1504. New Sources, New Interpretations	59
LUCIAN-VALERIU LEFTER, Twenty Years After. The Commemoration of the Battle of Vaslui (1475–1495)	77
MIHAI ANATOLII CIOBANU, The Tomb of Grand Princess Elena – New Information	91
IULIAN CIUBOTARU, Observations about the Moldavian Archimandrites from the 15 th and 16 th Centuries	111
ALEXANDRU PASCAL, Les documents du Monastère «La Naissance de St. Jean Baptiste» de Hotin	133
MIHAI GICOVEANU, Les voyages d'un manuscrit: le <i>Tétraévangile</i> de 1502 de l'hiéromoine Spiridon de Poutna	163
ȘTEFAN S. GOROVEI, Un manuscrit égaré, une église disparue et la lignée du métropolitain Anastase Crimca	175
MONAH IUSTIN TABAN, Bishop Theophan who was buried at Putna (1670). Biographical Emendations	193
MIHAI-BOGDAN ATANASIU, An 18 th -Century Putna Monk – Hierotheus, Bishop of Huși	209

ANDREI NACU, Central Bukovina (the Upper Basin of Suceava River). Geography and Historical Demography Aspects from the end of the 18 th and the First Half of the 19 th Centuries	225
OVIDIU CRISTEA, The Victory of Vaslui (1475) and the Diplomatic Initiatives of Stephen the Great: Some Remarks	241
ALEXANDRU PÎNZAR, Father and Son. About Blood and “Metaphorical” Kinship of Moldavian Princes with Grand Dukes of Lithuania.....	251
ADAM KULHAVÝ, Emperors or Lords ? Successors of Stephen the Great and Their “Tsar” Title in the Chronicle of Macarie.....	265
OVIDIU CRISTEA, Moldavia as a „Bone of Contention”: About a Dictu of Stephen the Great, Its Context and Its Meaning	273
MARIA MAGDALENA SZÉKELY, Pratique et culture de l’écriture dans la Moldavie d’Étienne le Grand.....	285

*

LIST OF AUTHORS	305
ABBREVIATIONS	309

CUVÂNT ÎNAINTE

În perioada 20–23 iulie 2016, Mănăstirea Putna a găzduit lucrările ediției a XVIII-a a „Colocviilor” sale, organizate de Centrul de Cercetare și Documentare „Ștefan cel Mare”. Specialiști din Austria, Bulgaria, Cehia, Franța și România și-au prezentat rezultatele cercetărilor în cinci ședințe tematice, reunind 31 de comunicări. Programul a cuprins următoarele titluri: Oliver Jens Schmitt, *O răscoală și motivele ei – analiza unui document-cheie*¹; Guillaume Saint-Guillain, *La tombe d'un défenseur vénitien de Constantinople*²; Ivan Biliarsky, *Manuscript BAR Ms. sl. 117 and the History of Moldavia about the End of 16th Century*³; Grigoraș Bețiu, Marilena Chivu, Constantin Mirea, Cristian Dumitrescu, *Analize criminalistice asupra unui document de patrimoniu*⁴; Ștefan S. Gorovei, *Spiritul Putnei în veacul al XVIII-lea. Zidiri în piatră și cuvinte*; Nagy Pienaru, *Călătoria lui Ștefan cel Mare la Istanbul. Text și context*⁵; Ștefan Andreescu, *Uzun Hasan și Moldova. Noi observații*; Liviu Pilat, *Ceremonialul închinării voievodului Moldovei la cronicarii maghiari și relațiile moldo-maghiare în vremea lui Ștefan cel Mare*; Liviu Cîmpeanu, *Contribuții la istoria politicii externe a Moldovei între anii 1484 și 1504. Noi izvoare, noi interpretări*; Lucian-Valeriu Lefter, *După 20 de ani. Comemorarea luptei de la Vaslui*⁶; Mihai Anatolii Ciobanu, *Mormântul mării cneaghine Elena – noi informații*⁷; Iulian Ciubotaru, *„Dintru începutul ei au fost și este arhimandrie”. Observații privitoare la arhimandriții moldoveni (și putneni) din veacurile al XV-lea – al XVI-lea*; Adrian Andrei Rusu, *Fortificațiile Mănăstirii Putna. Reconsiderări*⁸; Monah Timotei Tiron, *O clădire din timpul mitropolitului Iacov Putneanul la Mănăstirea Putna*⁹; Ligia-Maria Fodor, *Informații documentare referitoare la construirea unei clopotnițe noi la Mănăstirea Putna în a doua*

¹ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

² Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

³ Comunicarea nu a mai fost prezentată.

⁴ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

⁵ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

⁶ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

⁷ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

⁸ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

⁹ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

*jumătate a secolului al XIX-lea*¹⁰; Monah Alexie Cojocaru, *Însemnări de pe tipărituri slave din biblioteca Mănăstirii Putna*¹¹; Alexandru Pascal, *Colecția de acte din secolul al XVIII-lea ale Mănăstirii Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul din Hotin*¹²; Olimpia Mitric, *Din arhivele sucevene: un Gromovnic putnean analizat și comentat de Artemon Bortnic, rectorul Seminarului din Cernăuți (1838)*¹³; Elena Firea, *Din nou despre paraclisul Sf. Ioan cel Nou de la Mănăstirea Bistrița*¹⁴; Mihai Gicoveanu, *Călătoriile unui manuscris: Tetraevanghelul din 1502 al ieromonahului Spiridon de la Putna*; Alexandru Pascal, *Două manuscrise necunoscute ale copistului Prohor pentru Mănăstirea Sucevița*¹⁵; Ștefan S. Gorovei, *Un manuscris rătăcit, o biserică dispărută și neamul lui Anastasie Crimca*; Monah Iustin Taban, *Episcopul Teofan cu piatra de mormânt la Putna (1670). Îndreptări biografice*; Mihai-Bogdan Atanasiu, *Un putnean din veacul al XVIII-lea – Ierothei, episcopul Hușilor*; Andrei Nacu, *Putna și Valea Superioară a Sucevei – câteva repere de geografie și demografie istorică de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și din prima jumătate a secolului al XIX-lea*¹⁶; Ovidiu Cristea, *Victoria de la Vaslui și acțiunile diplomatice ale lui Ștefan cel Mare: câteva opinii*; Alexandru Pînzar, *Părinte și fiu. Despre „înrudiri metaforice” și de sânge între domni ai Moldovei și mari duci ai Lituaniei*; Adam Kulhavý, *Împărați sau domni? Urmașii lui Ștefan cel Mare și titlul lor de „țar” în cronică lui Macarie*; Ioan-Augustin Guriță, *Despre Ștefan cel Mare și Moldova la sfârșitul secolului al XVII-lea. Note pe marginea unor fragmente de cronică târzie*¹⁷; Ovidiu Cristea, *Eroi, vorbe memorabile, cronicari. Pe marginea unei replici atribuite lui Ștefan cel Mare*; Maria Magdalena Székely, *Practica și cultura scrisului în Moldova lui Ștefan cel Mare*.

Ultima zi a „Colocviilor Putnei” a fost rezervată, ca întotdeauna, unei excursii de studii. Sâmbătă, 23 iulie, participanții au vizitat două monumente ale căror fresce au fost restaurate în anii din urmă: Mănăstirea Coșula, ctitorie din 1535 a marelui vistiernic Mateiaș, și Mănăstirea Popăuți, construită în 1496 de Ștefan cel Mare.

REDACȚIA

¹⁰ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹¹ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹² Se publică aici, cu un titlu modificat.

¹³ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹⁴ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹⁵ Din cauza unor probleme de ordin tehnic, studiul a fost reportat unui număr viitor.

¹⁶ Se publică aici, cu un titlu modificat.

¹⁷ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.